

Jaarverslag 2018

Bijzondere leerstoel
'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid,
met bijzondere aandacht voor de psychiatrie'

ingesteld door het

KSGV – kenniscentrum voor
levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid

bij de

leerstoelgroep Humanistisch geestelijke verzorging studies voor een plurale samenleving
van de Universiteit voor Humanistiek

VOORAF

Het KSGV– *kenniscentrum voor levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid* is een studievereniging die zich richt op de relatie tussen levensbeschouwing en geestelijke gezondheid. Een belangrijk streven van het KSGV is het bevorderen van een geestelijk gezonde omgang met levensbeschouwing en zingeving. Het KSGV wil deze doelstelling realiseren door studiebijeenkomsten, publicaties, onderzoek, deskundigheidsbevordering, en door het instellen en instandhouden van bijzondere leerstoelen. Het KSGV onderneemt zijn activiteiten vanuit een christelijke inspiratie. De bijzondere leerstoel ‘Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de psychiatrie’ is sinds 1 oktober 2012 in een omvang van 0.2 fte bezet door dr. Arjan W. Braam. De bijzondere leerstoel is ondergebracht bij de Universiteit voor Humanistiek te Utrecht (UvH) bij de leerstoelgroep Globaliserings- en Dialoogstudies. De leerstoel is per 1 oktober 2017 met vijf jaar verlengd.

Arjan Braam werkt als psychiater in de crisisdienst van Utrecht, als consulent psychiatrie in het Diaconessenhuis Utrecht en als A-opleider psychiatrie bij Altrecht geestelijke gezondheidszorg. De leerstoel voorziet in een wekelijkse inzet van een werkdag per week.

Het curatorium van de leerstoel bestaat uit de leden: mw. prof. dr. G.C. Jacobs (UvH), prof. dr. C.J.W. Leget (UvH) en prof. dr. M.H.F. van Uden (KSGV).

A. ONDERZOEKSACTIVITEITEN

In het kader van de leerstoel is in 2018 aan diverse onderzoeksprojecten gewerkt:

- systematische literatuur review over religie, spiritualiteit en het beloop van depressie en depressieve verschijnselen over de tijd (thans onder review)
- kwantitatief empirisch onderzoek over gerotranscendentie (wijsheid en integriteit bij ouderen) in het kader van de Longitudinal Aging Study Amsterdam (LASA, met mw. dr.

W. Seekles - thans wordt een nieuwe indiening voorbereid)

- kwantitatief empirisch onderzoek over religieuze wanen bij ouderen (hoofdonderzoeker: mw. A. Noort, psychiater);
- een conceptuele veldverkenning 'Naar een multidisciplinaire richtlijn religie / spiritualiteit en geestelijke gezondheidszorg'.
- adviseur en co-auteur bij kwantitatief empirisch onderzoek bij Eleos, gereformeerde GGZ, met als onderzoeksonderwerp 'Religie en suïcidaliteit' (dhr. drs. B. van den Brink, psychiater, en dhr. M. Jongkind, MSc, klinisch psycholoog en mw. dr. J. Schaap – Jonker, rector Kennisinstituut Christelijke GGZ).
- adviseur en co-auteur in het samenwerkingsproject o.l.v. prof. dr. L. ten Kate (UvH) over het onderwerp 'Percepties onder professionals en onder religieuze leiders over de zorg aan West-Afrikaanse slachtoffers van mensenhandel'.
- verkenning van een studie in samenwerking met LASA (dr. T.J. Holwerda, psychiater) en de Universiteit Leuven (mw. prof. dr. J. de Zutter): 'Signs of meaning', over depressie, zingeving en spiritualiteit bij ouderen in Nederland en Vlaanderen (beoogde doelgroep: thuiszorg-gebruikers)

Naast onderzoek in het kader van de leeropdracht werden de volgende onderzoeksactiviteiten ontplooid:

- praktijk-evaluerend onderzoek bij de crisisdienst Utrecht;
- begeleiding van wetenschappelijk onderzoek van arts-assistenten en andere medewerkers van Altrecht GGZ.

B. PROMOTIEBEGELEIDING

In de verslagperiode werden de volgende promotieonderzoeken begeleid:

- mw. drs. A. Noort (zie onder A): 'Religieuze wanen bij ouderen'; met als promotores prof. dr. A.T.F. Beekman (VUmc) en prof. dr. A.W. Braam (UvH);
- mw. ds. E. Ouwehand (zie onder A): 'Religie en spiritualiteit en de bipolaire stoornis',

met als promotores prof. dr. T.H. Zock (RUG) en prof. dr. A.W. Braam (UvH);

- mw. drs. A. Steen, psychiater: ‘Zingeving bij persoonlijkheidsstoornissen – zin zoeken, fragmenten of narratief’ (Graduate School van de UvH, aanvang 1 januari 2014).
- mw. drs. J. van Nieuw Amerongen Meeuse, arts: ‘Geloof in behandeling: de plaats van religieuze en spirituele oriëntatie binnen psychiatrische behandeling’ (Graduate School van de UvH, aanvang 1 oktober 2015);
- dhr. drs. ds. J.C. (Arjan) Oosterwijk: ‘Prayer in later life: coping, compensation or attachment’; met als promotores prof. dr. M.A. Huisman (VUmc, LASA) en prof. dr. A.W. Braam.
- dhr. drs. Dhr. B. van de Brink (Eleos, VUMC): ‘Experience sampling of depression, religion and suicidality’, met als beoogde promotores mw. prof. dr. H. Schaap - Jonker (VU) - officiële start 2019 maar eerste artikel is verschenen, en eerste onderzoeksprotocol is goedgekeurd door METC van RUG.

Voorts is meegewerkt aan de leescommissie en/of oppositie van de proefschriften:

- Dhr. dr. V. van Bruggen, Vrije Universiteit Amsterdam, 02-02-2018: Assessment of Existential Anxiety – Development and Validation of the Existential Concerns Questionnaire
- Mw. dr. W. van der Jagt-Jelsma, Radboud Universiteit Nijmegen, 06-03-2018: Religiosity and mental health in (pre-) adolescents
- Mw. dr. P. Schaftenaar, UvH, 12-07-2018: Contact gezocht, Relationeel werken en het alledaagse als werkzame principes in de klinische forensische zorg
- Mw. dr. E. Maassen, Vrije Universiteit Amsterdam, 13-12-2018: A gap between the science and the art of medicine: Understanding and aligning Evidence Based Medicine and Patient Centered Care in bipolar disorder.

C. ONDERWIJSACTIVITEITEN

Sedert de aanvang van de leeropdracht werden de volgende onderwijsactiviteiten verzorgd:

- gastdocent over het onderwerp ‘Psychopathology’ binnen het bachelor curriculum van de UvH (twee ochtenden per studiejaar; internationaal);
- gastdocent ‘Moreel beraad – ggz cultuur en dilemma’s’, master curriculum UvH (twee ochtenden per studiejaar);
- deelname aan de expertgroep ‘Filosofie, ethiek en levensbeschouwing’ Onderwijsbureau Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP) ter voorbereiding van de module Aandachtsgebied Volwassenenpsychiatrie;
- deelname aan de expertgroep ‘Sociale & Spoedeisende Psychiatrie’ Onderwijsbureau NVvP; onderwijs ten behoeve van de opleiding psychiatrie binnen Altrecht en binnen het opleidingsconsortium psychiatrie Midden-Nederland.

Voorts:

- begeleiding van Master-thesis studenten over onderwerpen zoals levensbeschouwing en psychiatrisch herstel (als eerste begeleider)
 - Dorine Ringlever (gestart december 2015, afgestudeerd 5-10-2018). “De Straathumanist. Een kwalitatief onderzoek naar de verhouding tussen humanistisch geestelijke verzorging, zingeving en de leefwereld van dak- en thuislozen”
 - Sterre de Jong (gestart november 2017, cijfer gekregen 26-11-2018). “Hoopverleners” in de GGZ. De visie van ervaringsdeskundigen en geestelijk verzorgers in de GGZ op interdisciplinaire samenwerking.
- Afstudeerbegeleiding als meezer:
 - Jos Nierop (afgestudeerd 5-10-2018). “Zingeving bij burn-out. Een kwalitatief onderzoek naar de rol van zingeving bij burn-out patiënten die onder behandeling zijn bij een eerstelijnspsycholoog.”
 - Corrie Roeper (afgestudeerd / cijfer gekregen op 23-02-2018). “Aanraking: een menselijk gebaar. Een kwalitatief onderzoek naar ervaringen van geestelijk verzorgers in een ziekenhuis met aanraking van en door cliënten.”
 - Rong Zwemmer (afgestudeerd 5-10-2018). “Meaning in Life in Incoherent Life Stories. A Comparative Literary Analysis concerning Subjects of Disability

Narratives as portrayed in Postmodernist Autobiographies.”

D. PUBLICATIES (2018)

- Braam, A.W., & Tjebk, D.W.G.M. (2018). Zelfdoding door een aios psychiatrie – reflectie en postventie. Tijdschrift voor Psychiatrie 60 (9), 637-641.
- Braam, A.W. & Verhagen, P.J. (2018). AccreDidact POH-GGZ 4; 2018. Religie en spiritualiteit. Houten, AccreDidact.
- Brink, B. van den, Schaap, H., & Braam A.W. (2018). Moral objections and fear of hell: an important barrier to suicidality. Journal of Religion and Health 57 (6), 2301-2312. doi: 10.1007/s10943-018-0573-7
- Jongkind, M., Schaap – Jonker, H., Brink, B. van den, Velde, N. van der, & Braam, A.W. (2018). Dimensions of religion associated with suicide attempt and suicidal ideation in depressed, religiously affiliated patients. Suicide and Life-Threatening Behavior, accepted. Doi: 10.1111/sltb.12456
- Nieuw Amerongen – Meeuse, J.C. van, Schaap – Jonker, H., Hennipman – Herweijer, C., Anbeek, C., Braam, A.W. (2018). Patients’ needs of religion/spirituality integration in two mental health clinics in the Netherlands. Issues in Mental Health Nursing, in press. Doi: 10.1080/01612840.2018.1475522
- Noort, A., Beekman, A.T.F., Gool, A.R., van, & Braam, A.W. (2018). Religious delusions in older adults: diagnoses, combinations and delusional characteristics. International Journal of Geriatric Psychiatry 33, 1680-1687. Doi: 10.1002/gps.4973
- Ouwehand, E., Muthert, J.K., Zock T.H., Boeije, H.R., & Braam, A.W. (2018). Sweet delight

and endless night: a qualitative exploration of ordinary and extraordinary religious and spiritual experiences in bipolar disorder. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 28:1, 31-54. Doi: 10.1080/10508619.2018.1415085

- Vliet, N.K. van, Schaap-Jonker, H., Jongkind, M., Velde, N. van der, Brink, B. van den, & Braam A.W. (2018). De relatie tussen godsrepresentaties en suïcidaliteit bij christelijke patiënten met een depressieve stoornis. *Tijdschrift voor Psychiatrie* 60, 511-520.

E. VOORDRACHTEN, LEZINGEN, CONGRESDEELNAME, ADVISERING, E.D.

- Lemion, Studiedag *Religie, spiritualiteit en de psyche*, 20-04-2018, Utrecht: *REVIEWS en META-ANALYSES over R/S en psychisch functioneren*
- European Conference on Religion, Spirituality and Health (RSH), 18-05-2018 Coventry, UK: *Religious delusions in late life affective and non-affective psychosis*
- Sympopna, *Existentie en zingeving in de GGZ, op zoek naar nieuwe benaderingen*, 14-06-2018, Utrecht: *Van GGZ-praktijk naar denkbeelden van de humanistiek, en retour*
- UMCU Utrecht, Opleidings- en onderwijsregio (OOR) symposium, 02-07-2018, Utrecht: *Interdisciplinaire samenwerking in en met de GGZ*; workshop met mw. C. Zwitserlood, verpleegkundig specialist

Advisering / commissies:

- Lid van de Scientific Board European European Conference on Religion, Spirituality and Health, Coventry, mei 2016; idem voor de geplande conferentie in Lissabon, 2020.

- Reviewer voor diverse internationale psychiatrische en gerontologische tijdschriften en lid van de redactieraad van “European Journal of Ageing”, “Psyche en Geloof” en “Religions”
- Lid van de Commissie Wetenschappelijk Onderzoek van Altrecht (‘Altrecht Science’)
- Bestuurslid Stichting Psychiatrie en Religie (vanaf januari 2014)
- Committee Member WPA Section ‘Religion, Spirituality and Psychiatry’ (vanaf september 2014, herkozen in 2017)
- Vice-voorzitter KSGV
- Lid en (mede-) oprichter van de Federatie Zingeving en Geestelijke Gezondheid (FZGG); coördinator ten behoeve van verkenning van een richtlijn / generieke module over “Zingeving, spiritualiteit en psychische hulpverlening”.
- Consulting Editor van de “International Series in Mental Health and Religion” (KSGV).
- Lid Visitatiecommissie Psychiatrie (visiteur) Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie i.s.m. Registratiecommissie Geneeskundig Specialisten

F. MEDIA

In 2012 en 2013 vonden meerdere contacten plaats met journalisten, o.a. leidend tot interviews in Trouw, in ‘De Psychiater’ en in ‘Alter’ een tijdschrift dat binnen Altrecht wordt verspreid. In 2015 verscheen een interview in ‘Deviant’. In 2018 vond één interview plaats, waarover nader nieuws in 2019.
